محسن قاضی‌مرادی در قطعه هنرمندان آرام گرفت

محسن قاضی‌مرادی بعد از مدت‌ها رنج بیماری، در آرامگاه ابدی خود در قطعه هنرمندان بهشت‌زهرا(س) آرام گرفت. به گزارش ایسنا، پیکر محسن قاضی‌مرادی، بازیگر فقید سینما و تلویزیون جمعه ۲۷ فروردین‌ماه در قطعه هنرمندان بهشت‌زهرا(س) و در کنار مزار گرشاسب رئوفی به خاک سپرده شد.

برگزیدگان «کتاب سال الوند» معرفی شدند

دبیرخانه جایزه کتاب سال الوند برگزیدگان سومین دوره این جایزه را در سه بخش معرفی کرد. به گزارش ایسنا، در این دوره ضمن تقدیر از کتاب «ترانه‌های گمشده در کوچه‌های باد» محمود معتقدی، تندیس و لوح تقدیر این دوره به ایرج ضیایی با مجموعه‌شعر «جنون دارد این دوچرخه» اهدا شد. همچنین در بخش «انجمن علمی نقد ادبی ایران» تندیس و لوح تقدیر به کتاب «سوسن» از فاطمه سالاروند تعلق گرفت.

گفت‌وگو با کارگردان مستند «لشکرزینبی» درباره مدافعان حرم

این بار به روایت رهبری

فاطمه ترکاشوند
ادبیات و هنر

مستند «لشکرزینبی» پنجشنبه‌شب گذشته از شبکه‌یک سیما پخش شد و حجم بالای بازخوردهای مثبت در شبکه‌های اجتماعی از سوی کاربران نشان می‌داد که مورد استقبال بسیاری از مخاطبان قرار گرفته است. مستندی که از زاویه‌ای جدید به موضوع مدافعان حرم می‌نگریست و جایگاه والای آنان و خانواده‌های صبورشان را در کلام رهبری جست‌وجو می‌کرد. مستندی که گرچه به مساله مقاومت و حرکت خطیر رزمندگان اسلام در برچیدن داعش از منطقه می‌پرداخت اما وجوه جالب و کمتر دیده‌شده‌ای از سلوک رهبر معظم انقلاب در برخورد با یادگاران و خانواده‌های شهدا را هم به نمایش می‌گذاشت. درباره ابعاد مختلف این مستند با محسن اردستانی، کارگردان آن به گفت‌وگو نشستیم.

طرح ابتدایی مستند مبتنی بر معرفی مدافعان حرم از مدخل دیدارهایشان با رهبری است. چطور به این طرح رسیدید و آیا به ایده‌های دیگری هم فکر کردید؟

به طور کلی ما همیشه ابتدا متن می‌خوانیم و سپس طرحی را آماده می‌کنیم و بعد از آن وارد مرحله راف‌کات می‌شویم. نکته این‌که در این مستند، تعیین فرم کاملا به‌عهده خود من بود و انتخابم را برای روایت به این شکل به سرانجام رساندم. البته انتخاب‌های دیگری هم وجود داشت. مثلا علی صدری‌نیا در مجموعه مستند «غیر رسمی» از مصاحبه‌های ضبطی استفاده کرد یا مهدی نقویان در مجموعه «در لباس سربازی» با فرم نریشن جلو رفت. در این مورد انتخاب من این بود که این فرم نسبتا سخت‌تر را استفاده کنم و با همان راش‌های موجود، روایتم را پیش ببرم. البته امکان دارد برای قسمت‌های بعدی که ساخته می‌شود، از فرم‌های دیگری استفاده کنم اما به هرحال این انتخاب کاملا سلیقه خودم بود.

این انتخاب خاص، چقدر به کار کمک کرد و چقدر سختی داشت؟

یکی از مشکلاتی که در این فرم پیش می‌آید این است که محدودیت‌ها به‌شدت بالا می‌رود. یعنی اگر بخواهید ریتم را حفظ کنید اما زمان مستند مثلا از ۳۰دقیقه بالاتر برود، عملا کار سخت‌تر می‌شود چون به منابع مشخصی محدود هستید مگر آن‌که از موسیقی استفاده کنید و پاساژهای مختلف را در کار تکرار کنید، چون متریال محدود است. اما به هر حال با این ابزارها امکان حفظ ریتم برای مستندساز بیشتر است و راحت‌تر می‌تواند زمان کلی فیلم را به شکل منعطف ببندد. به‌علاوه معمولا ابتدا یک اتود در راف‌کات زده می‌شود و مستندساز متوجه می‌شود چیزی در محتوا یا فرم اثر کم است و در نتیجه، نریشن یا مصاحبه را می‌افزاید اما من عملا محدود بودم به ۲۸دیدار و باید تمام حرف‌هایم را با محتوای موجود در آنها می‌زدم.

به همه راش‌ها دسترسی داشتید و انتخاب راش‌ها چه مبنایی داشت؟

از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ رهبری در محل حسینیه شماره۲ بیت‌رهبری، ۲۸ دیدار با خانواده‌های مدافعان حرم داشته‌اند. اما حضرت‌آقا دیدارهای دیگری هم در این فاصله داشته‌اند که مثلا در منازل شهدای مدافع‌حرم اتفاق افتاده و چهار دیدار هم با فاطمیون در حرم مطهر رضوی انجام شده است. من به همه اینها دسترسی داشتم اما تصمیمم این بود که از این لوکیشن حسینیه شماره ۲ بیرون نروم.

محاسن این فرم انتخابی شما چه بود؟

من دوست داشتم با نریشن این کار را جلو ببرم و حتی موضوعات را فهرست کرده بودم که موردی مثل پدرانگی رهبری یا موارد دیگر در آنها وجود داشت. اما بعد فکر کردم چنین موضوعاتی اگر به شکل نریشن روایت شود، شعاری خواهد شد و تصمیم گرفتم به جای این‌که من بگویم مردم خودشان با چشم ببینند. در واقع خواستم هر واسطه‌ای حتی خودم را در ارتباط میان مخاطب و رهبری از سر راه بردارم و روایتم طوری باشد که هر نوع واسطه‌گری را حذف کند و مردم را مستقیما در ارتباط با روحیه و رفتار رهبری قرار دهد. در مدل راوی‌محور من این امکان را دارم حتی یک شهید را راوی مستند قرار دهم یا حتی یکی از خانواده‌ها، مادران یا فرزندان شهدا، راوی باشند. اما من هر کدام از این فرم‌ها را هم انتخاب می‌کردم باز مخاطبی می‌توانست بپرسد که مثلا چرا آرشیوی جلو نرفتی. به هرحال بخشی از آن سلیقه است و البته ممکن است من هم در قسمت‌های بعدی سراغ فرم متفاوتی بروم.

علت برجستگی وجه پدرانه رهبری در مستند چیست؟

من این مستند را قبل از پخش تلویزیونی برای گروه‌ها و افراد مختلفی نمایش دادم. برخی معتقد بودند این حواشی در مستند کمی زیاد است. من این حواشی را به عنوان متن اصلی در کار نیاوردم بلکه در سه برهه از اثر به آنها پرداختم چون حالت خوش‌مشرب‌تر و طنازانه‌تری دارد و می‌تواند خنده روی لب مخاطب بیاورد. یک علتش این بود که این حواشی اصطلاحا نمک کار و انعکاسی از خود جلسات بود. در واقع اگر بخواهم این اثر را در یک جمله خلاصه کنم می‌گویم «اشک و لبخند و حماسه». یعنی ممکن است کسی قبل از آن نگاه کند به خودش بگوید از آن مستندهایی است که باید بنشینی و گریه کنی اما اتفاقا قصد من برعکس بوده است و آن را تبدیل کرده‌ام به سه برهه تا بتوانم همین فضا را ایجاد کنم.

پیش از تولید مستند، به جنس مخاطبی که قرار است آن را ببیند به‌خصوص مخاطب عام تلویزیونی توجه داشتید؟ آیا مخاطب خاصی را در نظر داشتید؟

ما سال ۱۳۹۴ ملازمان حرم را ساختیم. چون خودم در این رابطه سفرهای متعددی به خارج از کشور داشته‌ام، اگر از من می‌پرسیدند قرار است فیلمی درباره مدافعان حرم بر پایه احساسات برای شیعیان یا اهالی ترکیه پخش شود، نظرت چیست، قاطعانه رد می‌کردم و می‌گفتم درست نیست. باید برای مخاطب خودش ساخته شود. آن هم ترکیه‌ای که در بحث محور مقاومت با رویکردهای ما همراه نیست. اما جالب است ما بازخوردهای بسیار غیرمنتظره و مثبتی از همین شیعیان ترکیه داشتیم. حرفم این است بحث مدافعان حرم، بحث خون دادن برای آرمان یک مساله عمومی است. این که بعضی از استدلال‌ها یا قاطبه کار را خودم معترفم که در درجه اول برای خانواده‌های شهداست اما با این حال قائلم که بخش‌های زیادی از کار مانند همین بخش‌های پدری حضرت‌آقا اتفاقا برای مخاطب عام است. اتفاقا مواردی هم بازخوردهایی داشته‌ایم که این موضوع را تایید می‌کند و به ما گفته‌اند این جنبه از رفتار و منش حضرت‌آقا را ندیده بودند و برایشان بسیار جذاب بوده است.

اساسا به نظر خودتان کار بیشتر برای معرفی شهدای مدافع‌حرم است یا مثل مستند غیررسمی قرار است با جنبه‌های دیده‌نشده‌ای از رهبر انقلاب آشنا شویم؟

اگر از من بپرسید به نظرم این مستندی درباره مدافعان حرم است که راوی آن حضرت‌آقاست. یعنی نسبت میان این دو مطرح است و این که مدافعان حرم را از دریچه نگاه رهبری بشناسیم و انتخاب فرم نریشن محور یا مصاحبه محور بودن نیز یک سلیقه فرمی بود که در قسمت اول من این تصمیم را گرفتم.

فکر می‌کنید این مستند توانسته است به سوالات بخشی از مخاطبان درباره سوریه و مقاومت پاسخ بدهد یا اساسا شما چنین رسالتی را در این اثر برای خودتان متصور بودید؟

اول باید پرسید آیا باید در یک اثر همه حرف‌ها را بزنیم؟ من به این قائل نیستم. هر مستندی یک سری کارکردهایی دارد. این سوالات «چرا سوریه؟»، «چرا مقاومت؟» و امثالهم آیا در یک مستند ۴۰دقیقه‌ای در می‌آیند؟ ما در بخشی درباره مدافعان حرم از اهل تسنن و مبارزه دوشادوش شیعه و سنی حرف می‌زنیم یا در جایی از زبان رهبری اشاره می‌شود که اگر در سوریه دفاع نمی‌کردیم باید در خاک ایران می‌جنگیدیم. مسائلی از این دست که خیلی هم مهم و اساسی هستند در فیلم مطرح می‌شوند که بخشی از بار اقناع را به دوش می‌کشد.

عکس: فارس

پیام‌های مهم یک روایت

شاید در ظاهر این طور تصور شود که صرفا در مستند شاهد تعدادی صحنه‌های جذاب از دیدارهای خصوصی رهبری هستیم اما پشت تمامی این صحنه‌های جذاب، صمیمانه و عاطفی پیام‌های مهم و حساسی نهفته است.

در جایی از مستند مادر شهید حسین مشتاقی زمانی که از ناملایمات و سرزنش‌ها سخن به میان می‌آورد، واکنش رهبر معظم انقلاب دیدنی است. ابتدا که با صبوری و دقت فراوان به صحبت‌ها گوش فرامی‌دهند و در ادامه خیلی کوتاه اندرز کارساز و مهم خود را به مادر شهید ارائه می‌کنند: «به اون‌ها اعتنا نکنید».

بخش مهم دیگری که در مستند شاهد آن هستیم، همسران شهدا هستند. آنها هستند که علاوه‌بر پدران و مادران، به‌کرات به رهبر عرضه می‌دارند که از قافله شهدا جا مانده‌اند و اظهار بی‌قراری می‌کنند. اما تا آنجا که در این مستند پخش شد، در تمامی مواردی که کسی در مقابل ایشان از لفظ «جامانده» برای خود یاد می‌کند، رهبر بلافاصله واکنش نشان می‌دهند: «نه این‌طور نیست!» یک‌بار هم در مقابل تکرار این صحبت از طرف یکی از همسران شهدا متذکر می‌شوند که: «شماها اون جلوها هستید».

در بخش دیگری از مستند همسر یکی از شهدا روایت‌هایی از استخاره‌هایی که در مواقع مختلف به قرآن کریم داشته است را تعریف می‌کند. رهبر انقلاب در سخنانی بسیار مهم و تاثیرگذار که حتی می‌تواند خط مشی تاریخ‌نگاران را تبیین کند، تاکید می‌کنند که باید این موارد در تاریخ ثبت شود و افسوس می‌خورند از این‌که تاریخ‌نگاران ما دغدغه پرداختن به این مسایل را ندارند. اگر قرار باشد به تمام پیام‌های مستند «لشکر زینبی» بپردازیم به مجالی چند ده برابر این گزارش احتیاج داریم اما صرفا به یکی دیگر از صحنه‌های مهم مستند به عنوان حسن ختام اشاره می‌کنیم که آن روبه‌رو شدن رهبر معظم انقلاب با خانواده شهید «عمر ملازهی»؛ شهید مدافع حرم اهل سنت است که رهبر با احترام و ارادت ویژه‌ای خانواده شهید را گرامی می‌دارند. ایشان به پدر شهید چنین می‌فرمایند: «اینی که در داخل کشور ما سنی و شیعه در کنار هم برای هدف‌های بلند مجاهدت می‌کنند، این چیز بزرگی است. این چیز مهمی است. به دشمنان می‌فهماند که همه باهم‌اند و دشمنانی که می‌خواهند جدایی بیندازند همین داعش و اینا هم برای همینن اصلا که جدایی بیندازند. وهابی‌ها، داعش و دیگران برای همین‌اند که اختلاف ایجاد کنند را ناکام می‌گذارند.»

خانواده شهدای مدافع حرم در این سال‌های پای ثابت دیدارهای رهبری بوده‌اند. مستند لشکر زینبی روایت این خانواده‌هاست

حاضران دیدارهای رهبری با خانواده‌های شهدا روایت‌های جالبی از این دیدارها دارند

با مادر شهید شجاع

...ز یاد نمی‌رود

...هبری چه تصوری از فضای این ملاقات

...چون با حضرت آقا دیداری نداشتم، ...زو بود و خیلی دوست داشتم دیداری ...م. بالاخره این توفیق دست داد و این ...ی‌دانم که توانستم برای اولین بار آقا را ...ین برایم مایه افتخار بسیار است که در ...ی دفاع‌مقدس و شهدای مدافع‌حرم در ...م. اتفاقی که تاثیر ویژه‌ای در زندگی‌ام ...تی باورم نمی‌شد بتوانم در جایگاه و ...دمت ایشان برسم.

...ی با خانواده شهدا را چطور دیدید؟

...میمانه و محترمانه بود طوری که شاید ...ر مستقیم اصلا باورش نکنند. ذهنیت ...ن مدام به این سمت می‌رفت که واقعا ...ده و شایسته ایشان است.

...ه‌ها برای اطلاع‌رسانی نسبت به جایگاه ...م چیست؟

...د نداده و مقام شهید را نداند واقعا ...ه جایگاه والا و ارزشمندی دارند. ما ...ف خداوند قرار گرفتیم و بدون این ...ر زمره خانواده‌های شهدا و مادران ...و خداوند به لطف و کرم خودشان این ...د. من واقعا انتظاری از کسی ندارم اما ...سال از پایان دفاع مقدس می‌گذرد؛ ...دمان نرفته که شهدای هشت‌سال ...کردند و چطور از جان خود و آسایش ...ن گذشتند، خدا کند نسل‌های بعد از ...شهدا باشند چه شهدای دفاع‌مقدس، ...هدای مدافع‌حرم و حتی شهدای ...که در جای جای کشور، جان خود را ...ور به هر نحو فدا می‌کنند.

یادداشتی از حسن شمشادی درباره مستند لشکرزینبی

حرف‌های مهم در ظرفی از شیرینی

مستند لشکرزینبی را که چکیده‌ای از دهه دیدار رهبری با خانواده‌های شهدای مدافع‌حرم است در اکران خصوصی همراه با کارگردان تماشا کردم. با توجه به شناختی که از خانواده‌های مدافع‌حرم ظرف ۱۰سال گذشته پیدا کرده‌ام و دیدگاه‌هایی که رهبر معظم انقلاب چه درباره وضع بحرانی در منطقه سوریه و شام، و چه در رابطه با تامین امنیت ملی و جایگاه خانواده‌های شهدا داشتند و دارند، از همه این جوانب، این مستند اثری قابل‌توجه و جذابی از آب درآمده‌است.

آقای محسن اردستانی که کارگردانی کار را بر عهده داشته‌است، به نظرم خیلی با دقت و ظرافت، از میان بیش از ۲۰دیدار ایشان، برش‌هایی را انتخاب کرده‌اند که در حدود ۴۰ تا ۴۵دقیقه بتوانند حرف‌های مختلف و مهمی را در این موضوع منتقل کنند و به سمع و نظر مردم برسانند.

از تامین امنیت‌ملی کشورمان گرفته که با ظرافت در مستند به آن پرداخته شده‌است تا مسائل دینی و مذهبی‌مان و ظهور و اقدامات داعش در منطقه و این که چرا این بچه‌ها در آنجا حضور پیدا کردند در مستند مورد اشاره قرار می‌گیرد.

جالب این که تمام این حرف‌ها به دور از نگاه‌های سیاسی و سبک سخنرانی در مستند جای گرفته و لابه‌لای این دیدارها و حرف‌هایی که در آنها رد و بدل شده، به این موضوعات پرداخته شده که بر جذابیت و شیرینی اثر افزوده‌است.

ظرافت‌هایی که رهبر معظم انقلاب در دیدارهایشان خصوصا دیدار با خانواده‌های شهدا دارند مانند نوع ارتباط‌شان با فرزندان شهدا تا شیوه برخوردشان با همسران و مادران و پدران آنها بسیار جذاب و اثرگذار و بدون اضافات در مستند به نمایش درآمده‌است.

با این که فضا و لوکیشن تکراری است و سراسر این ۴۰دقیقه در یک مکان اتفاق می‌افتد اما نگاه و بیان و حس هر یک از افراد حاضر با دیگری تفاوت دارد و پلان به پلان، ایده‌های جدیدی را منتقل می‌کند.

به نظرم این مستند مخاطب را خسته نمی‌کند و دیدن آن برای همه خالی از لطف نیست و می‌تواند کسانی را که حتی برایشان سوالاتی درباره حضور ما در سوریه وجود دارد، با خود همراه کند.

هرچند هدف از این مستند پرداختن به این محورها نیست اما تلاش کرده این موضوعات را هم خاموش نگذارد و در اصل می‌خواهد نگاه رهبری و نوع ارتباط ایشان را با خانواده‌ها و یادگاران شهدای مدافع‌حرم به تصویر بکشد.

در کنار اینها دغدغه‌های خانواده‌های شهدای مدافع‌حرم را هم به مردم منتقل کند.